

FAST ELLER FREE...

Fast ensemble eller freelance-tilværelse – to forskellige kunstnerliv. Morten Burian, der af egen drift forlod et fast engagement til fordel for det frie liv, fortæller om skiftet.

MENINGEN MED KUNST

En ny bog af Christian Have sætter det kulturelle ansvar til debat – også blandt kunstnere. Sceneliv har bedt en række kunstnere fortælle, hvad de vil med deres kunst.

GYSET SLAP IGENNEM

Den første gyserfilm af den første kvindelige instruktør er sluppet igennem censuren i Laos. Hjemvendte filminstruktører genopbygger det fattige lands filmindustri.

#07 2013

MAGASINET

SCENELIV

SANG • DANS • TEATER • FILM / UDGIVET AF DANSK SKUESPILLERFORBUND

VEJEN TIL 1864

BAG OM DANMARKS DYRESTE TV-SERIE

DA MORTEN BLEV TIL SAMIR

TEATER BLEV TIL MANGFOLDIGHEDSPROJEKT

SEKRETARIAT FOR DANSK SKUESPILLERFORBUND OG FILMEX

541 Trykkeri 016

KLIMA-NEUTRAL
TRYKSAG

MIX
Papir fra
ansvarlige kilder
FSC® C022933

SCENELIV udgives af Dansk Skuespillerforbund og udkommer 8 gange årligt.
Oplag: 2.700 eks. - Abonnement: 425 kr. årligt

MAGASINET SCENELIV

Dansk Skuespillerforbund,
Tagensvej 85, 3. sal
2200 København N
Telefon: 33 24 22 00
Fax: 33 24 81 59
Mandag-fredag 9-12 og 13-15.
dsf@skuespillerforbundet.dk
www.skuespillerforbundet.dk

Artikler, læserbreve og lign. sendes til:
pmm@skuespillerforbundet.dk
Redaktion: Pia Møller Munksgaard (redaktør),
Katja Holm (ansvarshavende).

Annoncer sendes til: Jette Rydder
jr@skuespillerforbundet.dk.
(Debatindlæg, anmeldelser, mindeord osv. må
maks. fylde 2800 anslag inkl. mellemrum.)

Tryk: KLS Grafisk Hus.
Design: ad-man.dk.

ANNONCEPRISER OG FORMATER (b x h)

Helside annonce (170 x 270) 9.000 kr.
Bagsiden (190 x 260 + beskæring) 9.000 kr.
¾ side annonce (170 x 192) 6.500 kr.
½ side annonce (170 x 133) 5.000 kr.
½ side annonce - horisontal (170 x 60) 2.500 kr.
½ side annonce - vertikal (54 x 270) 3.500 kr.
Visitkort-annonce (83 x 58) 700 kr.
(maks. 400 anslag inkl. mellemrum)
Medlemsannoncer (83 x 58) 350 kr.
(maks. 400 anslag inkl. mellemrum)

Annoncemateriale skal afleveres i pdf-format.
Alle priser tillægges moms.

Særlige annonceønsker:
Kontakt Jette Rydder - tlf. 33 24 22 00

DSF'S BESTYRELSE

Katja Holm (formand), Kristine M. Brendstrup,
Dorthe Hansen Carlsen, Julie Carlsen, Mette
Frank (orlov), Elisabeth Halling, Ole Jacobsen,
Henrik Jandorf, Sofia Karlsson, Rebekka Lund,
Thomas Magnussen, Mette Marckmann, Maj-
Britt Mathiesen, Frederik Meldal Nørgaard, Ulla
Ricklander.
Suppleant: Trine Runge og Christian Damsgaard.

DSF'S SEKRETARIAT

Formand: Katja Holm
Sekretariatschef: Anna-Katrine Olsen
Kommunikationschef: Pia Møller Munksgaard
Bogholder: Lis Jespersen
Chefjurist: Maj Hagstrøm
Juridiske konsulenter: Magnus Homann Poulsen,
Jørgen Byrdal Kloch Larsen og
Berit Lassen
Socialkonsulent: Nanna Møller
Omstilling/Sekretær: Hanne Arlund
Kursussekretær: Karin Iwersen
Sekretær for formand og sekretariatschef:
Tine Fangel
Regnskabsfører og Filmex: Heidi Holm Madsen
Webmaster og Filmex: Jette Rydder
Håndbog og Filmex: Kristine Staffeldt
IT- manager og Filmex: Sengül Kaya-Mortensen

NYT FRA ARTLAB!

JOB COACHING FOR KREATIVE - Nu også i Jylland!

Fra 18. november kan du som ledig kunstner i Jylland søge om adgang til Artlabs målrettede jobcoaching for kunstnere. Coachingen foregår i Aarhus. Du kan søge dit lokale jobcenter om

4 timers jobcoaching plus evt. transporttilskud til og fra Aarhus. Læs mere på www.artlab.dk/aarhus eller kom til åbent infomøde hos DMF Aarhus 1. mandag i hver måned kl. 12-14.

KUNSTNERISK KONSULENT - Ny 6-ugers uddannelse

'Kunstnerisk konsulent - kreativitet og innovation i virksomheder' er for dig, der vil udvikle koncepter samt kunne formidle og facilitere forløb, der matcher virksomheders behov - på basis af dine særlige kunstneriske kompetencer. Forløbet er baseret på en helt

ny europæisk kortlægnings af de supplerende kompetencer, du som kunstner skal bruge for at agere på et professionelt niveau i private og offentlige virksomheder. Uddannelsen er for privatbetalere og for ledige, der er berettiget til '6-ugers selvvalgt'.

START: Januar 2014 - TILMELDING/VISITATION: **NU!** www.artlab.dk/kunstneriskkonsulent

SE VORES ØVRIGE TILBUD TIL KUNSTNERE:

RADIOFABRIKKEN - kunstnere laver radio - 6 ugers kursus

KREATIV IVÆRKSÆTTER - udvid din selvstændige virksomhed - 6 ugers kursus

NETVÆRK FOR IVÆRKSÆTTERE: Inspiration, brændstof & aktivt netværk - 27. november

Læs mere om Artlabs tilbud på: www.artlab.dk

For mere info - kontakt: adm. koordinator

Grethe Søndergaard på gs@dmf.dk eller 70 22 15 25

BLIV EN IT-HAJ MED ONLINESKOLEN

Alle medlemmer af Dansk Skuespillerforbund kan gratis få opdateret deres it-kompetencer via FTF's Onlineskole, som DSF har købt adgang til.

Kurserne bygger på e-læring og kan dermed foregå, når det passer dig.

Office-pakken

Excel

Powerpoint

GoogleDoc

Sociale medier

Projektledelse

Virksomhedsøkonomi

Adobe Photoshop CS6

Adobe InDesign CS6

LÆS MERE PÅ SKUESPILLERFORBUNDET.DK UNDER MEDLEMSTILBUD

#07 2013

Foto: Per Arnesen

6

SAMLING AF UDDANNELSER

5

Uddannelserne inden for scenekunst skal skrues sammen, så de ligner de øvrige videregående uddannelser, og så kunstnerne får bedre mulighed for at bruge deres uddannelse i resten af systemet. Det foreslår en ny redegørelse, der også lægger op til at samle uddannelserne i én organisation med fælles rektor.

BAG KULISSENE PÅ 1864

6

Danmarks dyreste dramaserie nogensinde – med knap 150 medvirkende med replikker – er optaget og i gang med at blive produceret færdig. DR, som fik 100 mio. kr. af politikerne til en historisk serie, og producenten, som vandt udbuddet, fortæller om vejen til den færdige serie.

FAST ELLER FREE...

9

Det sker ikke så ofte, men skuespiller Morten Burian valgte af egen drift at skifte livet som fast på Aalborg Teater ud med en freelancetilværelse. Sceneliv har talt med ham om glæderne og udfordringerne ved de to typer kunstnerliv.

RÆKKER DU MIG HUDFARVEN

12

Rollen som Samir i forestillingen "Gidsel" blev for Morten Nielsen afsæt for projektet "Med Andre Øjne", hvor skolebørn, ledere og folk på gaden for en stund prøver at indtage en anden identitet. Og det er en øjenåbner, når Stine bliver til Sohair og Troels til Tove.

KUNSTENS FORMÅL

16

Er kunsten til for sin egen skyld, for samfundets eller af helt andre grunde. Christian Have sætter i en ny bog kunstens formål og ansvar til debat. En række kunstnere svarer i Sceneliv på, hvad de vil med deres kunst, og hvilket ansvar kunsten har i samfundet.

SPØGELSET SLAP GENNEM CENSUREN

20

Laos har set noget helt nyt på filmfronten: Den første gyserfilm – instrueret af landets eneste kvindelige filminstruktør. Hjemvendte instruktører forsøger at genopbygge filmindustrien i et land præget af fattigdom, overtro og patriarkalske familiemønstre.

Foto: Mathies Brinkmann Jespersen

9

Foto: Anna Andrea Matizzer

12

Foto: Udlånt af Mattie Do

20

Foto: Michael Ronsdorf

TILLYKKE TIL LAURITZEN-MODTAGERE

Søren Malling og Birthe Neumann modtog dette års Lauritzen-pris til henholdsvis en mandlig og en kvindelig skuespiller. Birthe Neumann er den første, der har modtaget prisen to gange. Første gang var under det oprindelige navn Henkel-prisen i 1985.

For første gang blev der i år også uddelt en hæderspris, som gik til Kaspar Rostrup. Visionsprisen modtog dirigent

og kunstnerisk leder af Den Ny Opera i Esbjerg, Lars Ole Mathiasen. Backstage-prisen gik til teatermanden og tidligere direktør for Cafeteatret, Erling Larsen. Stig Rossen modtog Wauw-prisen, som tildeles en skuespiller, som går nye veje med overraskende rollevalg. Talentprisen på 20.000 kr. blev i år tildelt skuespiller Danica Curcic og scenograf Jonas Fly Filbert.

Fotos: Pia Møller Munksgaard

BESTYRELSEN UD AF BOKSEN Visioner, strategier og politik var på dagsordenen. Der blev tænkt, så det knagede. Diskuteret, fremlagt og argumenteret. Dansk Skuespillerforbunds bestyrelse tog en weekend i starten af oktober hul på en debat om fremtidens vision og politikområder.

FORSLAG:

SAML UDDANNELSER I ÉN ORGANISATION

EN UDREDNING OM DE VIDEREGÅENDE UDDANNELSER PÅ SCENEKUNSTOMRÅDET ANBEFALER, AT MAN SKABER ÉN INSTITUTION, DER BESTÅR AF DE NUVÆRENDE SKOLER – OG AT DE TILPASSER STRUKTUREN I RESTEN AF UDDANNELSESSYSTEMET.

Af Pia Møller Munksgaard, pmm@skuespillerforbundet.dk

De scenekunstneriske uddannelser skal skrues sammen, så de kommer til at ligne resten af de videregående uddannelser med en bachelor og en kandidatdel af henholdsvis to og tre års varighed. Der skal forsat være optagelsesprøve til uddannelserne.

Sådan lyder et af forslagene fra det udvalg, der netop er kommet med en udredning om de videregående uddannelser på scenekunstmrådet. Udvalget anbefaler, at man først etablerer bachelordelen og derefter kandidatuddannelsen. Teaterchef på Fredericia Teater og tidligere rektor på Det Danske Musicalakademi, Søren Møller, har deltaget i udvalgsarbejdet. For ham er det vigtigste i anbefalingerne den øgede fleksibilitet for de studerende.

"Man har pludselig lov til at blive klogere i løbet af uddannelsen. Det er jo meget unge mennesker, vi optager, og de kan nå at ændre syn på tingene hen ad vejen og fx få lyst til at kombinere uddannelsen med noget andet. Det bliver der mulighed for. Samtidig vil de studerende få et papir, som har værdi i resten af verden, så de kan læse videre i udlandet, og vi kan optage udenlandske studerende," siger han.

Udvalget, som har bestået af en række aktører fra scenekunstbranchen og uddannelserne, foreslår skolerne centraliseret i én overordnet organisation, foreløbig kaldet Danmarks Scenekunstscole, med én fælles rektor, og så institutledere på de enkelte skoler.

"Løsningen betyder, at man kommer *helt* i familie med hinanden, og på den måde bliver det lettere at turde være forskellig. Man kan ledelsesmæssigt tale sammen om udviklingen af uddannelserne," siger Søren Møller, der håber, at de første skridt i omlægningen af uddannelserne er taget 1. januar 2015.

KONTAKT TIL FAGMILJØERNE

På Odsherred Teaterskole er rektor Martin Elung også meget positiv overfor anbefalingerne.

"Jeg tror, det kan blive kolossalt positivt. Det at være én samlet institution vil give mulighed for at lave en arbejdsdeling og samarbejde meget mere end i dag. Man skal selvfølgelig være opmærksom på, at en samling ikke må betyde, at der opstår et enhedssyn inden for institutionen, og det har udvalget også forsøgt at tage højde for. Jeg mener skolen skal være så åben og i så tæt kontakt med fagmiljøerne inden for scenekunsten som muligt," siger han.

Udvalget lægger også op til etableringen af diplom- og masteruddannelser, som kvalificerer kunstnerne til et højere

fagligt niveau og et bredere arbejdsmarked. Udvalget foreslår, at der på enten kandidat-, diplom- eller masterniveau etableres en uddannelse inden for performancekunst. I Odsherred har man allerede etableret flere diplomuddannelser, og Martin Elung siger:

"Jeg ser meget gerne, at der kommer en samlet og styrket videreuddannelsesoperatør. Jeg er også glad for, at man vil have fokus på performance. På hvilket niveau det skal være, skal der nu arbejdes videre med at finde ud af."

PRKTISK INDLÆRING SKAL BEVARES

I Dansk Skuespillerforbund tager formand Katja Holm som udgangspunkt godt imod udredningen, selv om hun på nuværende tidspunkt mener, det er vanskeligt at gennemskue samtlige konsekvenser.

"Forbundet må naturligvis følge nøje med. Grundlæggende synes jeg, at det virker som en gennemarbejdet rapport, og at udvalget har turdet stille en masse spørgsmål til både fortid, nutid og fremtid. Jeg er særlig glad for, at man lægger vægt på, at det ikke må have konsekvenser for den praktiske kunstneriske indlæring, for det må det på ingen måde. Samtidig oplever vi adskillige medlemmer, der står med alle deres kompetencer fra skolerne og ikke har mulighed for at tage andre uddannelser, fordi scenekunstuuddannelserne ikke på den måde giver adgang til at læse videre," siger Katja Holm, der vil nærlæse rapporten og gå i dialog med de mennesker, der har været med til at udarbejde den.

Også kulturministeren vil nærlæse rapporten og drøfte udvalgets overvejelser med partierne bag uddannelsesaftalen. ■

ÉN NY INSTITUTION

Den nye samlede organisation for scenekunstuuddannelserne skal efter forslaget rumme

- Statens Scenekunstscole
- Skuespilleruddannelsen og Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater
- Skuespilleruddannelsen ved Syddansk Musikkon-servatorium og Skuespillerskole
- Det Danske Musicalakademi
- Odsherred Teaterskole.

BAG KULISSENE PÅ

INDSPILNINGERNE AF DANMARKSHISTORIENS DYRESTE TV-SERIE ER NETOP AFSLUTTET, MEN VI MÅ VENTE TIL 27. SEPTEMBER NÆSTE ÅR PÅ AT SE DET FÆRDIGE RESULTAT. DR OG PRODUCENTEN FORTÆLLER HER OM NOGLE AF DE STORE BESLUTNINGER, DER SKULLE TAGES UNDERVEJS I PRODUKTIONEN, HVOR DER ER Knap 150 ROLLER MED REPLIKKER.

Af Jacob Wendt Jensen Fotos: Per Arnesen

Tilbage i juni 2010 havde Danmarks Radio held til at få en særbevilling på 100 mio. kr. af Kulturministeriet til at skabe en stor historisk tv-serie med relevans for nutiden. I første omgang inviterede DR en stribe produktionsselskaber til at indsende idéer, og man fik to håndfulde i hænde. Ret hurtigt skilte to projekter sig dog ud, og Miso Film distancerede Nordisk Film på opløbsstrækningen.

Nadia Kløvedal Reich, fiktionschef på DR og executive producer på tv-serien "1864", var med fra begyndelsen.

"Vi så historier om alt fra Leonora Christine til gullaschbaroner. Vi gav os derefter i kast med at vælge det mest ambitiøse bud på en tv-serie, der gav os et stykke danmarkshistorie, og som samtidig kunne fortælle os noget om Danmark i dag. Ud over indholdet så vi også på det team, der fremlagde idéen. Og med rettighederne til Tom Buk-Swientys bøger om krigen i 1864 og Ole Bornedal som forfatter og instruktør, lå der allerede et godt grundlag for den episke fortælling, som Bornedal siden har skrevet," fortæller Nadia Kløvedal Reich.

DYRESTE TV-SERIE

Første afsnit, ud af otte af hver en times varighed, bliver sendt på DR søndag 27. september næste år. Derudover håber Miso Film at lancere en biografudgave i helafteensformat på filmfestivalen i Berlin i februar 2015. Men inden vi kommer så langt, skal der først laves post production på de færdige optagelser, ligesom klippefolkene skal i sving i de næste mange måneder.

Jens Frederik Sætter-Lassen spiller den ene af de to brødre, hvis historie vi følger i "1864".

Ansvaret kan godt tynde en smule, når man står med danmarkshistoriens absolut dyreste tv-serie mellem hænderne. Budgettet er i sidste ende blevet 173 mio. kr. Regner man budgettet på Kaspar Rostrups "Bryggeren" fra 1996 om til nutidskroner, var det på 127 mio. kr., og så var der endda tolv afsnit imod kun otte afsnit her.

"Det har ikke været nogen let sag at løse som producent. Når man tager fat på historisk materiale, er det med fare for at få alle historikere op af stolen. Der er rigtig mange meninger om det her emne, og der vil være endnu flere, når vi kommer på skærmen," siger Peter Bose, der som producer og partner hos Miso Film med vis stolthed viser en fem minutters promo trailer frem for tv-serien.

Et gammelt militær område, hvor der kunne laves løbegrave og sprænges granater, som det passede filmholdet, og et stort hold professionelle statister var noget af det, der trak filmproduktionen til Tjekkiet, fortæller Peter Bose fra Miso Film.

Sidse Babett Knudsen og Nicolas Bro (liggende) er blandt hovedrollerne i serien. I alt er der knap 150 medvirkende plus et stort antal statister.

TO BRØDRE I TREKANTSROMAN

Tom Buk-Swientys "Slagtebænk Dybbøl" og "Dommedag Als" har solgt sammenlagt omkring 125.000 eksemplarer, hvilket er uhørt meget for fagbøger. Med bøgernes beretning om krigen i 1864 og deres stemning som bagtæppe har Ole Bornedal skrevet en kærlighedshistorie ud fra sin frie fantasi.

Vi møder to brødre, Peter og Laust, allerede i 1851. Peter er den intellektuelle knægt og Laust er den flotte håndværker. De er begge to forelsket i Inge, der er proprietærens datter på godset, hvor de vokser op, og hun er også forelsket i dem. På hver sin måde. Inspireret af deres far – som også var soldat – drager de i krig. Samtidig med, at vi følger soldaterne, følger vi også det politiske spil med bl.a. statsminister Monrad. Der er også en nutidig del af historien, der handler om en baron, hvis tip-tip-oldefar har været med i krigen i 1864, som bliver gode venner med en ung utilpasset pige, der er blevet smidt ud af sin efterskole.

"De to brødre vil gerne hævne deres far og forsvare deres fædreland. Peter, der kan læse, finder et brev fra Inge til Laust og finder ud af, at de to har været sammen uden at Laust har fortalt Peter det. De to brødre splittes, og Peter føler sig svigtet – og så går resten af historien derfra. Det er rigtig godt skrevet, og der bliver formentlig fældet en tåre hist og her," siger Peter Bose.

PUSLESPIL OM PENGE

Faktisk var "1864" oprindeligt planlagt til at blive vist allerede til foråret, hvor det mere præcist var 150 år siden, det store slag i krigen fandt sted. På grund af den tid, det tog at samle hele budgettet, blev serien dog udskudt til efteråret. Oprindeligt mente man, at tv-serien kunne laves for 160 mio. kr., men det endelige budget blev 173 mio. kr.

"Da Ole Bornedal havde skrevet et first draft lå budgettet på 220 mio. kr. Måske kunne vi komme ned på 200 mio. kr. ved at gå budgettet igennem med en tættekam, men vi valgte i stedet at skrive det om, og efter to gennemskrivninger, hvor visse ting blev forenklet, landede vi på 180 mio. kr. Og med tættekammen kom vi så ned på 173 mio. kr.," siger Peter Bose.

Udover ekstrabevillingen på de 100 mio. kr. kommer resten af pengene fra Miso Film selv og co-produktionspartnere som TV 4 i Sverige, TV 2 i Norge, ZDF, Arte, EU's MEDIA-program, Det Norske Filminstitut, Mads og Bitten Clausens Fond og Nordisk Film & TV Fond, og derudover har distributøren SF Film stillet en minimumsgaranti for den spillefilm, der også planlægges. Spillefilmsudgaven er dog ikke støttet af Det Danske Filminstitut.

"Vi mente godt, at vi kunne sælge billetter til en helafdensfilm lavet ud af det samme materiale, der har været brugt i tv-serien, men det var der uenighed om i udvalget under Markedsordningen på Det Danske Filminstitut. Halvdelen var for og halvdelen var imod. Det var altså ærgerligt, for det er sjældent, vi står i en situation med et materiale som vores, og vi kunne godt bruge de ekstra penge. Vi har dog ikke helt opgivet og vil søge om støtte igen, når helafdensfilmen er klippet mere færdig," siger Peter Bose.

FLERE BRAG I PRAG

For noget på niveau med en gennemsnitlig dansk spillefilms pris skal Miso Film og DR i i hvert afsnit lave noget, der ligner "En kongelig affære", så der var brug for alle de penge, som overhovedet kunne skaffes. Derfor var det også af en vis betydning, at man for knap 60 mio. brugte kroner i Tjekkiet kunne få 12 mio. kr. tilbage fra landets Kulturministerium, fordi de giver en rabat på 20 procent for hver en krone der investeres. Der blev optaget 70 dage i Tjekkiet og 45 dage på Fyn.

"Det lå i forvejen fast, at vi ikke kunne indspille på Dybbøl Banke, fordi området er totalfredet. Desuden kigger man lige ind i et moderne Sønderborg, hvis man vender kameraet derovre. Den primære grund til at vælge at arbejde i Tjekkiet var dog det faktum, at vi skulle arbejde med rigtig mange statister. I lange perioder har vi haft 300-400 statister på settet hver dag i de 70 dage vi optog i Tjekkiet, og den slags er vi ikke gearet til herhjemme. På tv-serien "Dicte" var vi ude for ved optagelsen af en festscene, at kun 50 ud af 100 statister mødte op, og den slags ville vi ikke risikere," siger Peter Bose.

Tjekkiet er et dybt professionelt filmland, hvor der er indspillet mange store amerikanske film, og hvor ekspertisen er stor.

"At være statist i Prag var et job for dem, vi arbejdede med, og de skulle være med i mere end to måneder i ti timer hver dag. Vores danske filmhold dernede bestod af alle cheffunktionerne og 30 til 40 hovedskuespillere, og så arbejdede vi sammen med filmselskabet Sirena Film, som kender til den skandinaviske måde at lave film på fra "En kongelig affære" og "Prag". Samtidig havde vi en mark til rådighed, der var gammelt militær område, og der kunne vi lave løbegrave og sprænge granater i luften, som vi ville."

Man sparede også mellem fem og ti mio. kr. ved at bygge kulisser som Dannevirke og Dybbøl Mølle op i Prag frem for i Danmark, og der var mange naturlige kulisser i form af slotte og den slags ved hånden, fortæller producenten.

OLE BORNEDALS HOVEDVÆRK?

Hvad kan vi så forvente os i tv til næste efterår?

"Det bliver Ole Bornedals hovedværk", siger Peter Bose, og fortsætter:

"Bornedal er en ekstremt intelligent instruktør, der havde sin vision klar fra begyndelsen. Han er gået nogle veje ind imellem, hvor vi normalt tænker mere episodisk. Ole ser "1864" som Bertoluccis "1900" eller "Fanny og Alexander" mere end som en ordinær tv-serie. Det er en rigtig auteurs tilgang at tænke sådan. En god håndværker ville måske lave det rigtig godt, men det her er alligevel noget helt andet," siger Bose.

Danmarks Radio har naturligvis også fulgt udviklingen af tv-serien tæt.

"Det er Oles værk, og sådan vil det altid være. Men når man udpeger en markant hovedforfatter, er det alligevel sådan, at man har brug for inspiration og modspil i udviklingen af otte timers dramatik. Der er mange karakterer, og her er det vigtigt at have dedikerede læsere, der kan give sparring. Vi har stået til rådighed for Ole ud fra vores principper om "one vision", hvor hovedforfatteren står for visionen, men Piv Bernth (dramachef på DR, red.) og jeg går ind og hjælper med den ekspertise, vi har opbygget fra mange tv-serier gennem de senere år," siger fiktionschef Nadia Kløvedal-Reich.

Der er stadig et stort træk på post production, men DR er glad for de foreløbige kig på serien, og forventningerne fejler ikke noget.

"Vi bliver ved med at knokle på, til den sidste master er færdig. Den ydmyghed skal man have. Men det er omvendt også klart, at de fem minutters sammenklip, vi i øjeblikket viser af serien, byder på en "production value" og nogle ambitioner, man ikke har set før i danske historiske tv-serier. Vi forventer, at danskerne kommer til at se en serie, der

DEBAT OM SOCIAL DUMPING

I sensommeren i år blev Miso Film anklaget for social dumping i forbindelse med optagelserne til "1864". Det førte til et møde mellem FAF (Film- og tv-arbejderforeningen), Producentforeningen og Miso Film.

Efter mødet udsendte de tre parter en fælles pressemeldelse. Her fortalte de, at de sammen har gennemgået de faktiske forhold og er kommet til den konklusion, at de tjekkiske filmarbejdere er engageret på et andet grundlag end de danske filmarbejdere, som dog ikke afviger væsentligt fra de danske kollegers. Drøftelserne mandede ud i, at der blev foretaget mindre justeringer af de tjekkiske filmarbejders ansættelsesvilkår.

Samtidig aftalte FAF og Producentforeningen at fortsætte drøftelserne om de principielle problemstillinger som internationale co-produktioner kan give anledning til. Dette vil ske i forbindelse med en aftalt evaluering af seriefiktionsoverenskomsten. Parterne har i forbindelse med mødet aftalt ikke at udtale sig mere om sagen.

Pilou Asbæk og Jakob Oftebro i "1864".

spejler en af de væsentlige historiske begivenheder, som den danske folkesjæl er rundet af. I øjeblikket er der stor fokus på historie, så ambitionen er, at vi samler nationen," siger hun og tilføjer:

"Vi ved godt, at der også er fokus på udenlandsk dramatik fra Netflix, HBO Nordic og alt muligt andet godt. Men vi kommer til at vise en tv-serie med en forankring i Danmarks historie, som man ikke kan få andre steder," siger Nadia Kløvedal Reich. ■

FAST ELLER FREE

Holdet bag "I overmorgen bliver jeg en anden" fotograferet i forbindelse med en videooptagelse til forestillingen. På stranden ses Morten Burian, danser Sandro Masai, musiker Christian Skjødt og tryllekunstner David Thorlander. Foto: Mathies Brinkmann Jespersen.

SØG DE RETTE LEGEKAMMERATER

MORTEN BURIAN HAR FRAVALGT TILVÆRELSEN SOM FASTANSAT TIL FORDEL FOR EN TILVÆRELSE SOM FREELANCE. DET HAR GIVET STØRRE BEVÆGELSESFRIHED, MEN STILLER OGSÅ STØRRE KRAV TIL HANS EGNE IDÉER. MIDT I OMVÆLTNINGEN HAR HAN HAFT ÉT FAST PEJLEMÆRKE: AT FINDE DE MENNESKER HAN SAMARBEJDER BEDST MED.

Af Danni Travn

Sammen med sin kone og skuespillerkollega Karin Bang Heinemeier gik Morten Burian gennem Aalborg en juninat i 2009. Bag sig havde de den traditionelle sommerfest, der hvert år afrunder sæsonen på Aalborg Teater. Men bag sig havde de også deres faste engagement på teatret.

"Jeg tænkte 'nå, det var det' og var glad og ked af det på samme tid," fortæller Morten Burian. Efter først tre år på Aarhus Teater og siden fem år på Aalborg Teater tog Burian nemlig beslutningen om, at han ville prøve såvel freelancelivet som en ny by: København. Og i dag, efter fire år som daglejer i skuespilverdenen, kender han om nogen de paradokser og plusser og minusser, du står over for, når du skal vælge freelance over for fastansættelse – eller omvendt.

Burians eget valg var helt frivilligt. Der var ikke skyggen af nød eller tvang bag beslutningen om at forlade Aalborg Teater. Under ledelse af daværende teaterchef Geir Sveaass havde Burian fået lov til at bruge hver kvadratmillimeter af teatrets kreative tumleplads.

"Jeg havde haft nogle helt suveræne år deroppe. Jeg havde investeret alt, hvad jeg havde på Aalborg Teater. Teatret gav nogle gode udfoldelsesmuligheder. Jeg spillede

nyskrevet, klassikere, jeg instruerede, improviserede, jeg var leder af anneksscenen Transformator. Jeg kom ufatteligt meget rundt. Da jeg begyndte på teatret havde jeg ikke regnet med, at det gav så rige muligheder," siger Morten Burian.

Han fremhæver stykker som "Macbeth" med instruktion af Milan Peschel og "Under bælttestedet" med Thomas Bendixen som højdepunkter. Og friheden som leder af det eksperimenterende Transformator illustreres glimrende af Burians sidste stykke på Aalborg Teater, "23:40". Sammen med to kollegaer skabte han tre karakterer, som de hver aften improviserede nye stykker frem omkring.

Samtidig følte han en tryghed i, at lønchecken landede hver måned, og at han i løbet af efteråret kunne gå op på Geir Sveaass' kontor og få stukket sine nye roller ud. Han var virkelig glad for sit faste arbejde, for kontakten til direktionen, samarbejdet med dramaturgiatet og det faste ensemble. Alligevel sagde han nej tak, da teatret tilbød ham at forlænge kontrakten.

"Vores beslutning om at forlade teatret blev mødt med vemod og forståelse. Jeg havde lyst til at prøve nye scener, sige ja til andre opgaver. Søge andre skuespillere og instruktører, som jeg syntes, var spændende, indgå i flere sammenhænge, jeg kunne præge mere. I en fastansættelse

er der en tryghed. Du skal ikke ud og skaffe dine egne roller. Du får gode kollegaer, lærer dem at kende. Man bygger på og tager fat, hvor man slap, når man begynder en ny sæson, hvilket er enormt givende. Men der kan opstå den hage, at du er forudindtaget, når du stiller dig over for en kollega, fordi I kender hinanden så godt. Det er små umærkelige ting, men det kan tage kanten af hinanden. Som freelance står du pludselig over for en fremmed. Hvem er du? Hvordan får vi noget ud af hinanden? Det skaber en vågenhed, jeg havde brug for. Og så var det også et ønske om at komme tættere på film, tv og radio, som er noget, du er mere afskåret fra, når du arbejder i provinsen,” siger Morten Burian.

SOM EN FORELSKELSE

Dermed ikke sagt, at han ubekymret drog mod København med sin kone og deres nyfødte barn. Men i Karin Bang Heinemeier havde han en sparringspartner til både det private og professionelle.

”Vi brugte hinanden meget, og det har været vores styrke. Vi har kunnet endevende alle usikkerhedsscenerne. Hvad nu hvis den ene får mange roller, og den anden ikke gør? Er vi klar på at tage perioder på dagpenge? Er vi klar til de udfordringer, som der kan være? Og så det helt angstprovokerende scenarie: Hvad nu, hvis telefonen aldrig nogensinde ringer igen? Vi har også haft kollegaer, vi har kunnet spørge. Man skal forvente de bekymringer og få dem vendt med nogle i sit netværk. Og så skal man være god til at igangsætte ting selv,” pointerer Morten Burian.

For Burian lå der en udfordring i, at hans uddannelse og hidtidige arbejdsliv lå i Jylland. Det begrænsede hans netværk i hovedstaden, men for ham var det ikke bredden af netværket, som var vigtigt. Det var snarere dybden i de enkelte kontakter.

”Jeg tog ikke rundt og satte møder op. Jeg fokuserede på nogle få mennesker, hvor jeg virkelig troede på vores samarbejde. Jeg kontaktede nogle få instruktører og scenografer, jeg havde arbejdet sammen med tidligere og sagde ”nu kommer jeg, og det kunne være skide skægt at arbejde sammen igen”. Og fordi du som freelancer har store muligheder for at forfølge dine egne ideer, rakte jeg også ud til mennesker med budskabet ”den der idé, vi snakkede om for et år siden, kunne vi måske samle op, når jeg kommer til København”. Jeg tror meget på at vælge sine legekammerater. Det er som et band: Svinger vi sammen? Og gør du det, er det som en forelskelse, hvor du vil mødes hele tiden. Det kan lade sig gøre i et ensemble, men jeg har også oplevet det som freelancer,” siger Morten Burian.

EN BERUSENDE ANKOMST

Første læseprøve som freelance var på Husets Teater på stykket ”Uterus”, som havde Alexa Ther som instruktør. Det var en syret omgang om en kvindes opgør med sin mand. En mand, som i stykket var splittet i to forskellige roller, hvoraf Burian skulle give liv til den ene.

”Jeg kan huske fornemmelsen af at cykle til prøven fra vores lejlighed på Christianshavn. Jeg havde sommerfugle i maven, og jeg tænkte: Sådan har jeg ikke haft det længe. Det var godt at stille sig ud på den flise, hvor man kan mærke, man er i live. Det havde jeg behov for. For samtidig var der også en masse forhåbninger og forventninger om at skulle i gang med at vinde nyt land. Jeg spillede sammen med Mille Dinesen og Mads Wille, og det var en berusende

”Den store forskel er på den lange bane, at du ikke ved, hvor lønningschecken kommer fra. Det kan være vældig dynamisk og vittalt at indgå i en masse sammenhænge som freelancer, men det kan også være slidsomt og hårdt,” siger Morten Burian om livet som fastansat og som fri fugl.

ankomst til København. En følelse af at blive mødt og blive udfordret og være helt inde i maskinrummet omkring forestillingen. Det gav et vanvittigt godt afsæt til at være freelancer,” siger Morten Burian.

Siden har han søgt mulighederne for at dyrke spændet i sine evner som skuespiller ved at spille alt fra Klatremus Lillemand i ”Dyrene fra Hakkebakkeskoven” til Hamlet. Derudover er han gået fuldblods ind i at præge de enkelte forestillinger. Byde ind, formsætte, give farve. Og så har han lavet sin egen forestilling ”I overmorgen bliver jeg en anden”, hvor han rejste penge via Scenekunstudvalget, samlede holdet og orkestrerede hele opsætningen. I øjeblikket arbejder han på en monolog med instruktøren Emil Hansen ud fra devisen, at ”vi har noget sammen, lad os prøve at udvikle det”.

”Som freelancer gælder det om at få bevidstgjort ”hvad er det, jeg tænder på?” Det er vældig, vældig væsentligt, for ellers kan det være virkelig udmattende at springe fra rolle til rolle og sted til sted. Hvis du vil satse på sang, så opsøg de rigtige, skab din egen kabaret. Man skal tænke sit virke som mangefacetteret. Tænke sig selv som skuespiller i alskens sammenhænge – alt fra at tage ud og læse op til at under-vise til at indgå som facilitator af kreative processer. Stå på scenen i radio og tv,” siger Morten Burian og bygger bro til en pointe om, at det er kardinalpunktet i enhver karriere.

”Også selv om du er i et fast ensemble, er det en god idé helt lavpraktisk at få formuleret nogle af de kompetencer, man har, og så fokusere på det i sin søgen efter arbejde. Jeg tror ikke så meget på at skyde i alle retninger. Jeg tror på at se ”hvad har jeg egentlig lyst til” og så rette sin

Fotos fra forestillingen "I overmorgen bliver jeg en anden" med bl.a. Morten Burian og Sandro Masai. Foto: Mathies Brinkmann Jespersen.

OM MORTEN BURIAN

39 år.

Uddannet skuespiller i Aarhus.

Ansæt på Aarhus Teater fra 2001 til 2004 og på Aalborg Teater fra 2004 til 2009.

Grundlagde i sin tid i Aalborg anneksscenen Transformator.

Freelance med base i København fra 2009.

Vandt en Reumert for bedste birolle for sin første rolle som freelancer - i "Uterus" på Husets Teater.

Danner par med skuespillerkollegaen Karin Bang Heinemeier.

Foto: Karoline Lieberkind

opmærksomhed mod det. Det kan du også gøre i et ensemble. Du kan sagtens være vældig fri som fastansat – det har jeg selv oplevet. Og du kan også være meget fastlåst i dit frie liv, hvis de ting, du får tilbudt passer dig dårligt, men du føler dig økonomisk presset. Den dialog skal man have kørende med sig selv uanset ens ansættelsesforhold."

SAVNER ENSEMBLET

I sin egen indre dialog er Burian også blevet mere og mere bevidst om, hvad han savner ved livet som fastansat. Foruden de mere kvantitative fordele som den sikre løncheck og teatersæsonens faste rytme, har han fået understreget den kvalitative værdi af at være på et hold, som finpudser samspillet år efter år.

"Jeg savner ensemblearbejdet. Og det her kendskab, man får til hinanden ved at være i samme hus flere år i træk. Noget af det, der virkelig lykkedes i de år i Aalborg, var at skabe et sprog om, hvad det er, vi gør som skuespillere. Når jeg nu suser ind på et projekt, er det mere: Når du siger så-

dan, hvad mener du så lige? De sproglige processer i sådan en skabelsesproces er meget delikate. Ikke at forståelsen ikke opstår i glimt, men du starter fra begyndelsen hver gang. Det er et sprog, som er verbaliseret, men som også er tavst. Bare det at være i prøverum sammen udgør et sprog. Og jeg elskede den skuespillerkultur, som blev skabt på Aalborg Teater de år – den var ret suveræn," siger Morten Burian.

Men Burians indre dialog om drømme og kompetencer peger også direkte ind fremtiden for freelanceren. Han er påbegyndt en diplomuddannelse inden for kulturledelse på Scenekunstens Udviklingscenter i Odsherred, fordi han havde lyst til at bygge teori på sine ledererfaringer fra Transformator. Og så er der nogle af de oprindelige ambitioner fra springet i 2009, som stadig prikker i hovedet på ham.

"Jeg vil gerne i gang med at instruere, og så har jeg stadig til gode at slå hul ind til tv- og filmverdenen. Og så drømmer jeg, som altid, om endnu flere sammenhænge, hvor der er kunstnerisk vilje og mod." ■

RÆKKER DU MIG

FOR MORTEN NIELSEN BLEV ROLLEN SOM PAKISTANSKE SAMIR I DEN REUMERT-VINDENDE FORESTILLING "GIDSEL" STARTSKUDET TIL ET HELT NYT KAPITEL I HANS SKUESPILLERLIV. HER FÅR HAN SÅVEL TOPLEDERE, SKOLEELEVER SOM TILFÆLDIGT FORBIPASSERENDE TIL AT SE VERDEN MED ANDRE ØJNE.

Af Pernille Formsgaard Foto: Anna Andrea Malzer

I starten hæftede han sig ikke ved, at kunderne pludselig begyndte at spørge ham, hvor agurkerne lå, og hvad tomaterne kostede, når han var nede og handle hos sin lokale grønthandler på Amager. Men da scenariet gentog sig igen og igen, fik det ham alligevel til at tænke. Og så kom aha-oplevelsen.

Skuespiller Morten Nielsen spillede i den periode rollen som pakistanske Samir i forestillingen "Gidsel", der tog publikum med på en hæsblæsende bustur rundt i de københavnske gader. Morten Nielsen havde farvet sit hår og sine øjenbryn og groet fuldkæg, som også blev farvet mørkt. En lille diskret guldkæde fik også fast plads om halsen – og mere skulle der egentlig ikke til, før omverdenen begyndte at møde Morten Nielsen som Samir 24 timer i døgnet.

"Pludselig gik det op for mig, at folk troede, at det var mig, der ejede butikken. Sådan er jeg aldrig blevet mødt som Morten Nielsen. Det er interessant, at fordi jeg lignede en pakistaner, blev jeg aflæst som ham, der har grøntsagsforretningen. Det fik mig for et øjeblik til at føle mig i familie med pakistanere," fortæller Morten Nielsen.

Ordet milepæl er det, Morten Nielsen bruger, når han skal beskrive, hvad oplevelsen betød for ham. Og han kunne ret hurtigt mærke, at det var en følelse, han havde lyst til at give videre.

"I den periode hvor vi spillede, blev jeg *over night* en del af det pakistanske mindretal. Og det var en helt vild rejse for mig lige pludselig at tilhøre en befolkningsgruppe, som jeg nærmest ikke kendte noget til. Der tænkte jeg, at det skal andre mennesker også prøve. Det kan ikke være meningen, at det kun skal være en privilegeret skuespiller forundt

at få den her meget vigtige oplevelse af empati," fortæller Morten Nielsen om starten på projektet "Med Andre Øjne".

HUDFARVEN ER MAJORITETENS

Oplevelsen faldt sammen med en periode, hvor Morten Nielsen oplevede en vis frustration i arbejdet som skuespiller, særligt i forhold til, hvor mange mennesker, man når ud til med sit budskab. Han nævner et eksempel.

"Jeg spillede i mange år forestillingen "Det bliver sagt" (baseret på Kristian Ditlev Jensens selvbiografiske roman af samme navn, red.). Bagefter regnede jeg mig frem til, hvor mange mennesker, jeg egentlig havde nået på den turné. Det kan være frustrerende at tænke, at når jeg har knoklet så meget, hvorfor er det så ikke hele verden, der kender til den her problematik? Men sådan er det bare ikke, når man laver teater."

Derfor var det også afgørende for Morten Nielsen, at projektet med at lade folk opleve verden med en anden etnicitet kunne sprede sig som ringe i vandet – kommunikere til flere end bare de mennesker, der fik mulighed for at prøve det på egen krop. Der kom idéen med at bruge fotografiet som kommunikativ vej – de krystalklare før- og efterbilleder, som også kan ses her på siden.

Han kontaktede fotograf Henrik Saxgren, som var med på ideen. Efter at have søgt og fået penge hos Statens Kunstråds tværestetiske pulje, udviklede Morten Nielsen i samarbejde med bl.a. teaterinstruktør Ditte Bjerg, drama-pædagog Lone Sørensen, forsker Helle Stenum og resten af holdet bag Global Stories, pilotudgaven af "Med Andre Øjne". Den skulle give 127 børn fra fem forskellige skoler i

En række før- og efterbilleder af de mennesker, som har afprøvet en anden etnisk identitet i projektet "Med Andre Øjne".

LIGE HUDFARVEN

Hvidovre og Taastrup muligheden for at skifte etnicitet
– og mange også køn.

Børnene blev trukket ud af deres vanlige kontekst og kom i internat på Zentropa i en uge. De fik tildelt en ny etnicitet, blev sminket, og så blev de ellers sendt ud i det offentlige rum. Fx en tur i Rødovre Centrum, hvor de skulle prøve sig selv af ansigt til ansigt med intetanende shoppere i centrets forretninger. Henrik Saxgren arbejdede sideløbende med at fotografere børnene i et fotostudie, og det hele sluttede af med en præsentation på skolen for børnenes forældre og de andre elever.

"Det var så stærk en oplevelse for mig at lave det her forløb, at jeg allerede efter nogle uger besluttede, at det ville jeg blive ved med og folde mere ud. Jeg havde en klar oplevelse af, at det var meget vigtig læring for børnene og for os andre," fortæller Morten Nielsen og genkalder sig særligt én episode, hvor en dansk pige, der er ved at blive sminket om til en kurdisk dreng, sidder og tegner, da hun spørger en af de andre: "Rækker du mig ikke lige hudfarven?".

"Og jo, hun får den lyserøde farve, men lige pludselig kommer børnene til at tænke: "Hudfarven, jamen hvorfor kalder vi det det?" Jeg elsker den historie – og den indsigt, den lille pige fik. For der er jo ikke noget, der hedder hudfarve. Den kan være alt muligt. Det er også et eksempel på, hvordan jeg selv – via de her børn – har lært vildt meget om majoritet og minoritet. Og at man som majoritet forudsætter, at hudfarven er min farve."

MÅLT PÅ MILISEKUNDER

Pilotprojektet i Taastrup blev sparket i gang i 2011, og i dag har "Med Andre Øjne" haft vokseværk i både ind- og udland. Flere skoler har kørt integrationsforløb. Og siden er der kommet undervisningsfilm og foredrag til som en økonomisk light version af projektet.

"Udfordringen er, at det er hamrende dyrt det her. Det kræver jo syv lønninger, før vi overhovedet er nået til Viborg, eller hvor skolen nu ligger. Til gengæld holder jeg rigtig mange foredrag – fx på AOF – og det kan folk godt

MED ANDRE ØJNE

- Er udviklet og produceret af Global Stories, der udvikler researchbaseret scenekunst, der særligt sætter fokus på sammenhængen mellem globale temaer og nærlokale historier.
- Er et mangfoldighedsværktøj, hvor folk bliver sminket som en anden for en dag og på denne måde får mulighed for at opleve verden med andre øjne.
- Startede som et projekt henvendt til skoleelever, men findes i dag også i en street version og udbydes også som ledelseskursus.
- Har blandt andet samarbejdet med Institut for Menneskerettigheder og kørt forløb i Arriva og 3F.

Læs mere om projektet: www.globalstories.net og www.medandrejine.com

betale," fortæller Morten Nielsen.

Sideløbende har holdet udviklet en street version, der bl.a. har indbudt forbipassende på Christianshavns Torv til at skifte identitet under teaterfestivalen CPH STAGE og forvandlet blandt andre formanden for Dansk Folkepartis Ungdom til afrikaner under folkemødet på Bornholm sidste år.

Samtidig har "Med Andre Øjne" vundet indpas i store virksomheder og fagforeninger, fx Arriva og 3F, hvor det typisk er ledere, der prøver en anden identitet.

"I dag siger vi, "tag det på, prøv det af, gå af sted, gør dig nogle overvejelser og lad os snakke om det bagefter". Du behøver ikke forberede dig i 14 dage med at lave somalisk mad for at få den her meget stærke oplevelse af

Morten Nielsen som Morten Nielsen (foto: Karin Rørbech) og som Samir i forestillingen "Gidsel" (foto: Anders Hjørning).

empati. På den måde er vi kommet mere ind til benet, og det bliver mere spiseligt for virksomhederne, særligt når vi snakker virksomhedsledere. Det bliver jo målt i milisekunder, hvad de skal have ud af det, så man er sikker på, at de kan nå hjem og præstere det, de skal," fortæller Morten Nielsen.

HUL IGennem TIL ERHVERVSLIVET

Selv om holdet bag "Med Andre Øjne" har fået sparket døren ind til nogle store kunder, kan Morten Nielsen godt mærke, at det kræver hårdt arbejde at slå igennem i branchen for ledelseskurser.

"Der er rigtig mange, der gerne vil det her, og der er rigtig mange, super gode koncepter med kunstnere, der ligesom os, arbejder i krydsfeltet mellem CSR og HR. Så det er ikke så nemt at komme ind på markedet, som jeg havde håbet og egentlig også troet. Og så kan man godt mærke, at vi er startet op i en krisetid. For nogle år siden tror jeg, at der var flere midler indenfor hele kursusfeltet. I dag er virksomhedernes første spørgsmål: Hvordan kan det ses på bundlinjen?"

Men konturerne til en farbar levevej begynder at tegne sig. Da Sceneliv interviewer Morten Nielsen, er han netop blevet kontaktet af Arriva, der vil indstille gruppen til en international innovationspris på baggrund af et ledelseskursus, de gennemførte i virksomheden i foråret. Inden længe drager holdet til Nordwind Festival i Dresden, hvor de skal holde en dags workshop på en skole i et område, hvor der bl.a. er en

del nynazister, samt lave street version i et indkøbscenter i centrum. I november afholdes også en street version på en SOSU-skole. Og så øjner Morten Nielsen et nyt potentiale for at arbejde med køn i de større virksomheder.

"Jeg har snakket en del med mangfoldighedschefen i Mærsk, og budskabet her er klart: Vi har intet problem med integration. Alt foregår på engelsk. Om du er sort eller hvid – vi kunne ikke være mere ligeglade. Det handler om, hvad du kan. Men køn er stadig et issue for dem. De kan stadig ikke få kvinderne højt nok op i virksomheden, så på den måde ligger der et potentiale, hvis vi kan arbejde ud af den vej."

Og hvad er det så ultimativt, at Morten Nielsen håber, at virksomhedsledere, skoleelever og tilfældige forbipasserende skal tage med sig hjem, når Troels bliver til Tove og Stine til Sohair?

"Jeg håber – og ved jo næsten efterhånden – at folk åbner sig en smule mere end før, over for noget de ikke kender. For mig handler det ikke om at udviske forskellighederne. Jeg synes, det er skønt, at vi er forskellige, men jeg tror, det er enormt vigtigt, at vi arbejder med vores empati og forestilling om, at vi kunne have været en anden. Man kunne have haft andre vilkår. Man kunne have set anderledes ud. Og det er så tilfældigt, hvor man havner i livet, hvem man er født af, hvilken given social sammenhæng, man er en del af. Og det er da klart, at når vi får lov til at arbejde med ledere i virksomheder, så håber vi, at det forplanter sig hele vejen ned i virksomheden." ■

ALLE BØRNENE RYKKEDE SIG

For nogle af eleverne i 8. klasse på Friskolen i Viborg var det grænseoverskridende, for andre mere tankevækkende at lægge Frida og Julius på hylden og springe ud som kinesiske Xin og pakistanske Kamal.

Skoleleder Henrik Andersen var dog ikke et sekund i tvivl om, at svaret var ja, da Friskolen i Viborg sammen med Houlkærskolen fik tilbudt at prøve integrationsprojektet sidste efterår.

"Det passer rigtig godt sammen med de værdier, som vi gerne vil give vores elever," fortæller skoleleder Henrik Andersen og tilføjer:

"Jeg tror, at det var vigtigt, at vi havde med en 8. klasse at gøre, så eleverne – sat på spidsen – ikke bare troede, at vi skulle lege fastelavn. Det rigtigt gode var, at vi kunne mærke, at det satte gang i en refleksionsproces hos børnene bagefter. Vi arbejder tit med identitet, men det her, hvor

TOVE ÅBNEDE ANDRE DØRE END TROELS

Planlægningschef i Arriva, Troels Lousdal Persson, sprang hurtigt til, da holdet bag "Med Andre Øjne" efterlyste frivillige, der var klar til at skifte identitet for en dag under et lederkursus i Arriva i foråret.

"Opgaven gik ud på at sætte sig i en andens sted og prøve, hvordan det var at være lidt anderledes. Det er altid sundt at komme derud, hvor man ikke har været før, så jeg meldte mig straks," mindes planlægningschef Troels Lousdal Persson og tilføjer:

"Da jeg så fik tildelt den nok mest anderledes identitet af dem alle som transvestitten Tove, var jeg da sådan lidt – orv! Det var spændende – og en lille smule afskrækkende."

I alt var 45 ledere – topledere, mellemledere og distriktschefer – inviteret på et kursus, der skulle sætte mangfoldighed på dagsordenen. Arriva er en multikulturel virksomhed med mere end 80 medarbejdernationaliteter bag rettet og store forskelle i religion og seksualitet. Ideen var, at ledelsen skulle lære at bruge mangfoldigheden som et aktiv i den fremtidige udvikling af virksomheden. Som et led i denne læring lå Troels opgave klar:

Han blev sminket med læbestift, kindrødt og øjenskygge, fik en rød paryk på hovedet og en feminin rød læderjakke over en sort t-shirt, og så blev han ellers sendt ud i Korsør som transvestitten Tove. Til Troels' glæde iført egne cowboybukser, så han slap for at hoppe i en nederdel.

"Noget af det mest fantastiske var at opleve folks utrolig forskellige reaktioner. Lige fra de folk, der blev generte, så ned i jorden og ignorerede mig, når jeg gik forbi, til dem der åbenlyst stirrede og tænkte "hvad er det for en bavian", fortæller Troels.

Planlægningschefen havde også en ubehagelig oplevelse, da en billist stoppede op ved siden af ham på fortorvet, rullede vinduet ned og råbte "forpulede bøssesvin".

"Min første tanke var, at nu bliver der ballade, for jeg frygtede, at de ville stige ud, og det ville komme til håndgemæng."

Den mest øjenåbnende erfaring gjorde Tove sig på en af byens bodegaer.

"Jeg havde en fantastisk oplevelse, da jeg gik ind hos den lokale kromutter. Folkene derinde var ikke helt ædru,

Troels Lousdal Persson, der til daglig er planlægningschef i Arriva, gik ud i Korsør en enkelt dag som transvestitten Tove. Han oplevede både rummelighed og negative reaktioner. Foto: Anna Andrea Malzer.

og derfor var de også ekstra sociale. Jeg spillede rollen helt igennem, og vi fik snakket om det at være anderledes og have behov for at udleve nogle andre sider. Kromutter var en utrolig rummelig dame, og hun fik en masse retur på den konto, og det synes jeg var virkelig interessant at opleve."

"Jeg har i højere grad fået øjnene op for værdien af mangfoldighed. Når man er rummelig, får man nogle helt andre input igen. Jeg er også helt sikker på, at jeg ikke havde fået de samme historier på bordet, hvis jeg var kommet ind som Troels. Tove fik på en anden måde åbnet kromutter op. Set med ledelsesøjne er det interessant, at man ved at agere lidt anderledes og sikre, at man er mangfoldig, kan skabe en værdi som virksomhed, som man ikke havde troet ved første øjekast," siger Troels Lousdal Persson.

Men hvad ville Toves chancer for at få et job i Arriva egentlig være?

"Vi har allerede haft transvestitter ansat. Når de sidder bag rettet, beder vi dem være præsentabelt klædt, for i forhold til kunderne skal man tage hensyn til det job, man nu engang har. Respekt og rummelighed følges ad hånd i hånd. Men om en mand forlader anlægget klædt som kvinde – det blander vi os ikke i." ■

man rykker arbejdet ind i et felt, hvor de skal prøve det på egen krop og interagere med omgivelserne – det rykkede noget mere. Da vi nogle måneder efter havde tema om Gandhi, trak nogle af eleverne direkte tråde til "Med Andre Øjne". Så oplevelsen har lagret sig," siger han og slår fast, at ikke kun de 15 involverede elever fik noget ud af det.

"De 15 elever skulle jo gøre sig nogle overvejelser om deres nye identitet og kulturforskelle foran alle skolens elever, og fordi vi er en skole med 185 elever, så kender de alle sammen hinanden. Og så kan de andre elever bedre forholde sig til det og følge med fra sidelinjen og sige "Har du set, at Johan skal prøve at være en tyrkisk dreng?" Det

var enormt samlende på vores skole – og endte med at blive en god øjenåbner."

Og hvordan var det så at skulle samarbejde med et hold af bl.a. skuespillere, makeupartister og producenter?

"Det var fantastisk at arbejde sammen med nogle professionelle, som man kunne mærke virkelig brænder for det, de laver. Det er også det, børnene mærker. Og lige som med lærere, er dem, der brænder for noget, også dem der rykker børnene," siger Henrik Andersen.

KUNST FOR KUNSTENS EGEN SKYLD – ELLER FOR SAMFUNDETS?

KULTUR-KOMMUNIKATØR OG DEBATTØR CHRISTIAN HAVE ARGUMENTER I ET NYT DEBATOPLÆG FOR, AT ALLE DELE AF SAMFUNDET SKAL TAGE ET NYT KULTURELT ANSVAR. DET GÆLDER SAMFUND, BORGERE, VIRKSOMHEDER – OG KUNSTNERE. SCENELIV HAR STILLET EN RÆKKE KUNSTNERE DET EKSISTENTIELLE SPØRGSMÅL, HVAD DE VIL MED DERES KUNST, OG OM KUNSTEN SKAL HAVE ET SAMFUNDSMÆSSIGT FORMÅL.

Af Pia Møller Munksgaard, pmm@skuespillerforbundet.dk

ER KUNSTEN ANARKI ELLER ANSVAR?

I bogen "Ansvar eller anarki" skriver Christian Have, at kunstnere bliver nødt til at påtage sig et medansvar for sin kulturs ve og vel for at opnå legitimitet til sit fortsatte virke. Og for at sikre, at deres kunst bliver ved med at være *relevant* og have en *legitimitet*.

"For vil kunsten væk fra nytte- og markedstænkningen, bliver den nødt til at påtage sig *noget andet* – et nyt ansvar. Kun ved at indtage rollen som aktiv aktør i det brede kulturbegreb kan kunsten (ved)blive at være relevant," lyder det i bogen.

Han argumenterer i sit boglige debatoplæg for, at netop engagement i samfundet – og en aktiv deltagelse – kan være berigende for den kunstneriske proces. Og at de største kunstnere til alle tider har haft et klart ønske om at gøre en forskel og sætte et aftryk, der var vigtigt for verden.

"Ingen stor kunst er skabt for sin egen skyld. Så ideen om kunst for kunstens egen skyld er i min verden ikke blot en anakronisme – det er spørgsmålet, om det nogensinde har eksisteret," skriver han.

CHARLOTTE GULDBERG, SKUESPILLER

Hvilket formål skal kunsten efter din mening have?

Jeg synes, kunsten skal og kan rigtig meget. Kunsten kan bl.a. debattere, provokere, udfordre, spejle os, underholde, imponere og røre os, men jeg synes altid, den skal berige os. Om det så er ved at give os noget at tænke over, eller det er ved at give os et frirum til at grine, eller det er ved at beruse os af skønhed og poesi – så giver kunsten os et brud på hverdagen, den er et modspil til hverdagens trommerum. Det brud med alt det trivielle, tror jeg, er både livsvigtig og livgivende. Kunsten er refleksionen over livet, som tilføjer samfundet en u håndgribelighed og uforudsigelighed, som giver vores praktiske og tekniske hverdag modspil og perspektiv.

Har du personligt et samfundsmæssigt formål med den kunst, du laver?

Jeg har altid været tiltrukket af kunst, men aldrig pga. en politisk eller samfundsmæssig overbevisning. Jeg vælger ikke mine jobs ud fra en samfundsmæssig overbevisning – og for nu at være helt ærlig, så skal der jo leverpostejsmadder i madpakken, så en gang imellem siger jeg jo også ja til arbejde for at tjene penge.

Det, der drager mig, er livet og nærværet i arbejdet på scenen, den konstante vågenhed og søgen efter øjeblikket, hvor det lever, og jeg er fuldt tilstede i øjeblikket. Er det så mest for min egen skyld? Nej, for når det lykkedes, kan man mærke samhørigheden i rummet med publikum. Vi har sammen et helt unikt øjeblik, som aldrig kan genskabes, og

i det øjeblik får publikum, måske på et ubevidst plan, en oplevelse, der minder dem om, at livet er her og nu, og det skal opleves nu. Det kan ikke sættes på pause, fordi der lige er for travlt til at følge med. Det synes jeg er et meget vigtigt formål.

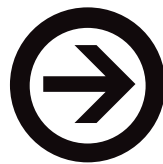
Er kunsten til for kunstens egen skyld?

Kunsten lever først, når den bliver oplevet. Nogle gange får den først virkelig liv, længe efter den er skabt. Kunsten i sig selv er ikke interessant, og derfor vil meget kunst også blive glemt. Men den kunst, der har vakt genklang i sin samtid, vil overleve og være med til at fortælle historien om den tid.

Desværre er vi efter min mening i et svært kunstnerisk tomrum lige nu, hvor vi er i fare for, at det er X-Factor, der skal fortælle historien om vores tid. Det er en skræmmende udvanding af kunsten. Det kan vel faktisk ikke kaldes kunst at se på amatører, som mere eller mindre heldigt slipper gennem et tv-program. Det farlige er, at publikum vænner sig til det og pludselig synes, at det er da godt nok. Og med en økonomisk krise oveni ser vi desværre mange tilbud, der lefler for publikums smag i stedet for at udfordre dem. For at modvirke den tendens synes jeg, det er skuespillerens forbandede pligt at møde veloplagt på arbejde hver aften og insistere på at lytte og skabe levende øjeblikke sammen med publikum og ikke gå på kompromis med kunsten.

Foto: Thomas Juul

TOVE BORNHØFT, SKUESPILLER OG KUNSTNERISK LEDER AF TEATRET RIO ROSE

Hvilket formål skal kunsten efter din mening have?

Kunst skal inspirere mennesker til at leve deres liv. De må gerne kunne finde trøst, opmuntring og få mulighed for at reflektere over deres eget liv ved at genkende sig selv i et kunstværk. God kunst giver lyst til at leve og arbejde videre. Som fagperson er det også vigtigt for mig gennem processen og forestillingen at blive klogere på et tema, blive inspireret og fortsat have lyst til at arbejde med risikovillig scenekunst.

Har du personligt et samfundsmæssigt formål med den kunst, du laver?

Jeg tager ofte relevante samfundsdebatter op i Rio Roses forestillinger, fordi kunst kan udtrykke ting på en anden måde end andre medier. "Kun med kunst kan man udtrykke det, man ikke begriber", som Henrik Tikkanen skriver. I Rio Rose er vi også helt konkret meget opmærksomme på at ansætte brune skuespillere, ældre skuespillere og lige mange mænd og kvinder, og vi arbejder hverken med kendte spillere eller med kendte stykker. Selve arbejdsprocessen er også politisk, fordi jeg altid arbejder med devising dvs. at hele holdet er med til at skabe forestillingen. Den måde at arbejde på, er også et forsøg på at undgå klicheer og det letkøbte. Det er en slags idealistisk forskningsarbejde.

Er kunsten til for kunstens egen skyld?

Kunsten kan sagtens være til for sin egen skyld, den kan være til af mange grunde. Den ene grund er ikke mere rigtig end den anden. Kunst kan være ligesom kærlighed: livgivende, til at grine af eller græde over eller til at blive klogere på, og man kan ikke sige, at kunsten skal være til af andre grunde end kunsten selv. Og jeg synes ikke, at man kan kræve af kunstnerne, at de skal ha' et særligt ansvar for samfundets udvikling. Det må alle mennesker ha' et ligeligt ansvar for.

Der findes mange grupper, som laver vigtig samtidskunst, men som ofte lever i usynlighed for offentligheden, fordi de mangler økonomiske midler til eksponering. Et forslag til et sjovt eksperiment kunne være, hvis Have Kommunikation en gang om året ville stille det store udtræk til rådighed for et lille idealistisk teater og lave et PR-fremstød, som hvis de skulle sælge Mamma Mia eller lignende store produktioner. Så kunne man udfordre og kombinere Haves idealisme og ekspertise med den idealistiske og risikovillige scenekunst. Det kunne være spændende at se, hvad der så ville ske.

Foto: Thomas Andersen

THOMAS EISENHARDT, KOREOGRAF OG DANSER

Hvilket formål skal kunsten efter din mening have?

Først og fremmest: Forholdet mellem kunstner og samfund er et tillidsforhold. Kunsten har et samfundsmæssigt formål. Kunsten er et udtryk for den erkendelse, der til enhver tid foregår i et samfund. Kunstnerens primære ansvar er at tage sig selv alvorligt og gøre sit allerbedste for at forfølge og udtrykke sin vision. Du kan ikke måle et kunstværk ud fra dets umiddelbare samfundsmæssige værdi eller relevans. Dets relevans og virkning kan åbenbare sig i uventede sammenhænge, mange år efter værket er skabt.

For mig betyder "det brede kulturbegreb", at vi skal se værdien af, og vigtigheden i, den kunstneriske bredde, fra den folkelige underholdning til den avantgardistiske spydspids og ikke i, at vi med vold og magt skal skabe kunst, der rammer bredt.

Mens Christian Have efterlyser, at kunstneren påtager sig et samfundsmæssigt ansvar, efterlyser jeg, at det danske samfund, og dermed de mennesker der lever i det, tager ansvar for at placere kunsten centralt i sig selv. I 1955 startede i Kassel en af verdens største tilbagevendende kunstudstillinger dOKUMENTA: Hvad skulle der til for at bringe et krigsødelagt Tyskland og en fuldstændig sønderbombet by på fode igen? Kunst! En lignende satsning, fundet på en forståelse for kunstens og samfundets gensidige afhængighed og synergi, er aldrig set i Danmark.

Har du personligt et samfundsmæssigt formål med den kunst, du laver?

Jeg ønsker at placere dansen og de kunstneriske værker, jeg skaber sammen med andre kunstnere og kunstarter, midt i sin samtid. Jeg ønsker at kommentere og berige

det samfund, jeg er en del af, og de mennesker, jeg lever sammen med. Det betyder ikke, at jeg er kaldet af nogen form for ideologi eller har et specifikt budskab. Det handler om at være et levende, følsomt menneske der reagerer på tiden. Og stoler på, at det, min intuition sætter mig i gang med og gør mig interesseret i, også har andre menneskers interesse og en samfundsmæssig relevans.

Er kunsten til for kunstens egen skyld?

"Kunst for kunstens egen skyld" eksisterer ikke, har aldrig eksisteret og vil aldrig komme til at eksistere. Begrebet af skabt ud af en mistro til kunsten og en manglende forståelse for dens rolle i samfundet. Ud fra en ide om, at man kan splitte samfundet, menneskene og verden i enkeltstående dele, som du kan vurdere nytten af hver for sig. "Who needs the pacific ocean?" har den amerikanske kunstner Bulgar Finn spurgt, som en kommentar til denne fattige tankegang.

Når alt dette er sagt, vil jeg på alle mulige måder opfordre mine medkunstnere til at tage del i den omkringliggende verden og ikke grave sig ned i solitære, esoteriske, æstetiske huller. Kunstnerisk gravearbejde kan være nødvendigt i perioder. Og nogle gange med lange perioder i mørket, uden vi ved, hvor vi er og skal hen. Så til kunstneren: Stol på dig selv og din berettigelse i mørkets uvished, og glem ikke at gribe chancen for at komme frem i lyset, når muligheden melder sig. Og til samfundet: Stol på kunsten, og vid, at ingen af jer kan leve uden hinanden. Kunsten lever, som samfundet, kun i mødet mellem mennesker.

Foto: Ditte Valente

MARIJANA JANCOVIC, SKUESPILLER

Hvilket formål skal kunsten efter din mening have?

Kunst kan være graffiti på din hoveddør, den kan være noget, du bevist opsøger i håb om at blive inspireret eller fascineret. Efter min mening skal kunst afspejle virkeligheden og samfundet. Den skal røre os og få os til at tænke, den skal gøre os klogere, lege med vores fantasi og formidle budskaber.

Og nogen gange skal det også bare se smukt ud, lyde dejligt og få os til at føle os mætte.

Har du personligt et samfundsmæssigt formål med den kunst, du laver?

Jeg blev ikke skuespiller for at redde verden, der skulle jeg nok været gået en helt anden vej... Jeg er skuespiller, fordi det opfylder mig og gør mig glad. Jeg er lykkelig, når jeg står på scenen eller laver film og få lov til at fortælle historier, som rykker noget i andre mennesker.

Hvis jeg kan være med til at fortælle en historie, som bidrager til samfundsmæssige problematikker og sætter fokus på problemer, er det en bonus. Og ellers er det fedt at give gamle grækere liv, få folk til at grine, græde, spejle sig i mine roller og bare for en stund glemme hverdagens byrder.

Er kunsten til for kunstens egen skyld?

For mig er kunst ligesom føde, som vi jo skal have hver dag for at overleve. Nogen gange er jeg glad for en rugbrøds-mad, og andre gange skal det være noget særligt.

Sådan synes jeg også, det er med kunst, vi har brug for den for at overleve i alle mulige former og farver. Den er her for alles skyld og gudskelov for det.

Foto: Sine Nielsen

PALLE KNUDSEN, OPERASANGER

Hvilket formål skal kunsten efter din mening have?

Kunsten skal efter min mening sætte spørgsmålstejn, berige, udvide, udvikle, provokere, variere og bygge bro.

Har du personligt et samfundsmæssigt formål med den kunst, du laver?

Mit personlige formål er at levere min egen kunstform, opera, i så høj kvalitet som muligt og her igennem at give tilskueren en oplevelse, hvor tid og sted forsvinder. At understrege at musik, skrevet for 250 år siden, som stadig spilles verden over, i allerhøjeste grad har sin kvalitetsmæssige berettigelse. Hvornår slipper vi for gentagne fjernsynsudsendelse, som

udelukkende beskæftiger sig med at underholde seerne med, hvad de medvirkende ikke kan finde ud af. Hvornår begynder det at handle om folk, som rent faktisk har gjort sig umage?

Er kunsten til for kunstens egen skyld?

Kunsten er til for modtageren. Kunsten kan være forventelig og tryk. Kunsten kan være uventet og på samme tid bevidsthedsgivende. Kunsten kan være det, man ikke vidste man havde brug for. Kunsten er et åndehul i krisetider. Kunsten er til for os alle.

MARTIN RINGSMOSE, SKUESPILLER

Hvilket formål skal kunsten efter din mening have?

Kunst skal efter min bedste overbevisning ikke have noget formål overhovedet. Men at kunst sagtens kan have et formål er ganske tænkeligt. Det er – tror jeg – også muligt, at kunstens (værkets) formål skabes, mens det skabes, eller i mødet med modtageren eller i eftertiden. Selv det utænkelige er tænkeligt – for nu at dække alle fronter af.

Det virker også som om, formålet med kunst kan ændre sig i selve mødet med modtageren, i forholdet, tiden og eftertiden, således at formålet ændres, opløses, udviskes endog nyskabes.

En dogmatisk tilgang, hvor udgangspunktet er et krav om, at kunst skal have et formål, synes jeg er, ja, formåls-løst. Kunst finder vej formålsfrit.

Har du personligt et samfundsmæssigt formål med den kunst, du laver?

Nej! Ihvertfald aldrig bevidst formuleret. Jeg startede med teater, fordi var sjovt. Fordi jeg opdagede, at jeg på scenen kunne udtrykke mig og være noget af mig, som normalt ikke fik så megen plads.

Og da det så samtidig gik op for mig, at andre tilsyneladende - uagtet den yderst beskedne kvalitet - fik en ople-

velse ud af os på scenen, begyndte en fornemmelse af mening at dæmre.

At give udtryk som skaber et indtryk og måske efterlader et aftryk synes jeg er en fin bevægelse. Jeg forestiller mig – måske en anelse selvhøjtideligt – at det tilmed kan være sundt.

At det kunne have et samfundsmæssigt formål er ikke udelukket, men det har aldrig været en drivkraft for mig.

Er kunsten til for kunstens egen skyld?

Jeg tror, at kunst er til for det, der ikke kan udtrykkes på anden måde. Jeg synes, det er muligt at forestille sig, at der er på et eller andet tidspunkt et sted i verdenen er blevet skabt kunst helt og aldeles for sin egen skyld, som siden i mødet med verden som sådan er blevet udråbt til stor kunst.

Men skulle det vise sig, at der endnu aldrig er blevet skabt stor kunst for kunstens egen skyld, så vil jeg glæde mig. Jeg tror, det bliver så spændende, når det sker.

Foto: Allan Toft

DSF STUDIO – NYHEDER LIGE NU

MØD LOLA COHEN – REDAKTØR AF "THE LEE STRASBERG NOTES"

Udnyt en enestående mulighed for at møde Lola Cohen (USA), redaktør af "The Lee Strasberg Notes". Hør hvordan Lee Strasberg arbejdede med "The Method", som også i dag bidrager til håndværket og den moderne skuespilteknik. Præsentation, show-case, Q&A, introduktion til "The Godfather part II" og filmvisning.

12. november kl. 18.00-23.45 på filmskolen.
Det er gratis at deltage.

Tilmeldingsfrist: 12. november.

MANDAGE PÅ FILMSKOLEN

DSF Studio har fået mulighed for at deltage i filmskolens mandagsundervisning: "Det Fælles Filmsprog", hvor anerkendte branchefolk deler ud af deres erfaringer. Tilbuddet er samtidig en mulighed for at møde fremtidens filmskabere.

Afholdes hver mandag kl. 9-12

– programmet opdateres løbende på hjemmesiden.

DANSE-WORKSHOP MED ROBERT CLARK

Workshoppen vil fokusere på, hvordan dansere kommunikerer med publikum gennem deres bevægelser. Med afsæt i praktiske erfaringer med teater og improvisation vil vi udforske og søge bevidsthed om, hvad danserens krop og handlinger betyder for beskueren.

7.-8. december i Dansehallerne.

Tilmeldingsfrist: 4. november

WRITING STRATEGIES AND ARTISTIC METHODS – WORKSHOP I PARIS

Patricia Allio og Eléonore Weber, begge instruktører og forfattere, er engagerede i et kunstnerisk arbejdsfælleskab under titlen "symptoms and proposals", hvor de ønsker en fælles stemme. Spørgsmål om konstruktionen af social identitet og køn er centrale emner i deres arbejde. Siden 2008 har de sammen instrueret og skrevet til moderne teater, performance og film. Denne workshop henvender sig til professionelle scenekunstnere, som er interesserede i forskellige aspekter omkring det at skrive til teater.

27. januar-1. februar 2014.

Tilmeldingsfrist: 1. december.

SPØGELSET DER SLAP GENNEM CENSUREN

EN REVOLUTION I 1975 OG EFTERFØLGENDE POLITISK UROLIGHED – IKKE MINDST PÅ GRUND AF VIETNAMKRIGEN – SATTE EFFEKTIVT EN STOPPER FOR FILMINDUSTRIEN I LAOS. I DAG ER DEN SÅ SMÅT VED AT BLIVE BYGGET OP IGEN, OG I ØJEBLIKKET SPILLER LANDETS ALLERFØRSTE SKRÆKFILM, INSTRUERET AF LANDET FØRSTE KVINDelige FILMINSTRUKTØR.

Af Anya Palm, Vientiane, Laos Fotos: Udlånt af Mattie Do

■ "Der er tre! Nej... vent lidt, der er fire, hvis jeg tæller den biograf med, hvor de køber gamle amerikanske dvd'er på markedet og viser dem på lærredet. Så er der fire biografer i Laos," siger filminstruktør Mattie Do. Hun er aktuel med gyserfilmen "Chanthaly", der handler om pigen Chanthaly, der hjemses af sin afdøde moders spøgelse. Den går i de tre laotiske biografer, der viser aktuelle film. Og filmen har netop været vist på den svenske filmfestival Flimmer, der viser film fra verdens fjerne hjørner, og på en amerikansk horror- og gyserfilmfestival.

"Chanthaly" er en af de første nye film, der bliver produceret i landet, hvor filmproduktionen har været gået helt i stå. Filmen udfordrer den laotiske befolkning med sin historie, og så rykker den ved en traditionel, indgroet kønsopdeling i filmverdenen: Mattie Do er nemlig landets første kvindelige filminstruktør.

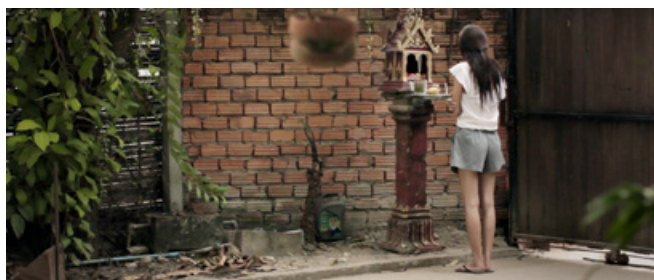
"Jeg var bekymret for, at jeg ikke ville blive særlig godt modtaget. Men jeg har et godt forhold til regeringen. De er lidt forundrede, men de virker som om, de er meget glade for at arbejde med en kvindelig filminstruktør," fortæller hun.

Mattie Do har i de seneste tre år boet i den laotiske hovedstad Vientiane. Hun flyttede sammen med sin mand tilbage til hjemlandet fra Californien, hvor hendes familie flygtede til i starten af 80'erne efter Vietnamkrigen, som også påvirkede nabolandet dybt. Politiske magtkampe mellem royalister og kommunister betød væbnede kampe, og udøvende kunstnere blev udsat for forfølgelse og chikane. Da kongedømmet i 1975 bliver til kommunistisk etpartistyre, blev fortællekunst, både på scenen og på lærredet, reduceret til ren propaganda, strengt styret af den kommunistiske censur. Filmindustrien i landet ophørte med at eksistere.

HJEMVENDTE BYGGER INDUSTRIEN OP

I USA arbejdede Mattie Do egentlig som sminkøse i film-miljøet. Da hendes mand, der er manuskriptforfatter, blev tilknyttet en filmskole i Rom, tog hun med og lærte her at lave film. I 2010 flyttede Mattie Do sammen med sin mand og sin far tilbage til Laos. Og få år senere introducerer hun nu landets første gyserfilm.

Film i Laos bliver til i samarbejde med informations- og kulturministeriet, der også står for censuren. Der er – siden revolutionen i 1975 – produceret 10 spillefilm ialt. De fleste er romantiske dramaer med lykkelige slutninger, og ingen af dem har politisk indhold, nøgenhed, seksuelle temaer eller voldelige elementer. I dag er der seks filminstruktører i alt i Laos, inklusiv Mattie Do. De kender alle hinanden, og der er ofte samarbejde på kryds og tværs mellem de seks.

En scene fra filmen Chanthaly. Inden optagelserne insisterede skuespillerne på at afholde en ceremoni for dette lille åndehus, som filmens hovedperson her beder til. Ceremonien skulle sikre, at ånderne forstod, at filmen blot var skuespil.

Mattie Do i gang med optagelserne på Chanthaly

En af veteranerne hedder Anousone Sirisackda. Da landet blev uroligt, flygtede også han fra Laos. Men efter et årelangt eksil i Kiev, besluttede han sig i 1989 for at rejse tilbage til hjemlandet, som en af de første filmfolk. Han er nu direktør for filmselskabet Lao Art Media, og har været en af drivkræfterne i at genopbygge den ikke-eksisterende laotiske filmindustri.

"Da jeg vendte tilbage, var filmsituationen mangelfuld på alle fronter. Før Lao Art Media kom, var der to film – en, der var vietnamesisk produceret, og så en lokalproduceret film, der hedder "Den røde lotus". Udover det, var der intet," fortæller han.

Han etablerede en uddannelse og arrangerer finansiering til egenproducerede film. Men det er en langsommelig proces, og ofte går der flere år imellem en laosproduceret film kommer ud til publikum. Når den gør, oplever Sirisackda enorm velvilje fra den laotiske befolkning.

FILMPRODUKTION I LAOS

Ingen film i Laos bliver produceret uden først at blive godkendt af informations- og kulturministeriet. Her gennemgås manuskripter for stødende eller politisk følsomt materiale.

Mattie Dos film "Chanthaly" er den første film med overnaturligt indhold, der er sluppet igennem censuren. De mest populære udenlandske film er fra Hongkong, Korea eller Thailand. Amerikanske film er sjældne.

Der er produceret 10 spillefilm i Laos siden 1975. Den første spillefilm efter 1975 hedder "Den røde lotus" og er fra 1986.

"Folk er interesserede, fordi det er sjældent, de har chancen for at se film på deres eget sprog, med deres egen kultur som præmis for handlingen. Det er stadig en stor begivenhed, når en laotisk film får premiere," siger han.

Mattie Dos gyserfilm "Chanthaly" fik premiere i marts i år, ind imellem med både skrig og grin fra publikum i biografmørket. Udover at være uvante med gys på lærredet er majoriteten af laoterne samtidig meget overtroiske. For eksempel var Mattie Dos skuespillere meget nervøse for, om ånderne ville blive vrede over gyserfilmen. De var særligt bekymrede for et lille åndehus, som bliver brugt i filmen. Det er et lille alter, der som regel står i haven, med røgelse og små ofringer som lidt ris eller kiks.

"Før vi overhovedet startede med at filme, var vi nødt til at have en ceremoni med vores rekvisit-åndehus. Jeg var faktisk nødt til at hyre en "heksedoktor", der måtte forklare ånderne, at det hele bare var skuespil, og at vi ikke ville have nogle ånder til at komme og besøge stedet," forklarer Mattie Do, der ikke selv er overtroisk. Ikke ret meget, ihvertfald.

"Jeg er neutral. Jeg ved det ikke. Men jeg tror ikke, jeg havde arrangeret en ceremoni for en rekvisit, hvis ikke mine skuespillere havde insisteret på det," siger hun.

FAMILIE MED FAR, MOR OG BØRN

I modsætning til de resterende ni spillefilm, der er laotisk produceret, er karaktererne i "Chanthaly" nuancerede – de er både gode og onde. Og filmen handler om en enlig far og en opsætsig datter. Det er ganske kontroversielt i det meget patriarkalske Laos.

"Det er første gang en laotisk film portrætterer en moderne familie – og det har mange reageret på. Særligt unge kvinder fortæller mig, at de identificerer sig med Chanthaly og føler, deres situation er ligesom hendes. Og jeg kan ikke lade være med at tænke: "Ih du milde, det håber jeg ikke. Hun er fiktion og hun træffer virkelig dårlige beslutninger!"

Den traditionelle familiekonstruktion med far, mor og børn – hvor far bestemmer – er en bærende værdi i det laotiske samfund. Den støttes aktivt af regeringen, og film

i Laos er derfor ofte skåret ud fra samme, romantiske skabelon: En kærlighedshistorie mellem mand og kvinde, hvor manden – helten – får sin drømmepige til slut. Men det afspejler ikke virkeligheden, mener Mattie Do.

"Laos' udvikling på alle områder går stærkt lige nu. Vi er i gang med en moderniseringsproces, og det gælder også i familielivet. Men det kommer aldrig til udtryk i den udøvende kunst. Så folk var chokerede over filmen, for de er vant til at se glansbilleder af, hvordan tingene bør være i familien. Her fik de vist en realistisk familie," siger hun. Mattie Do vil gerne lave film, der matcher og reflekterer det moderne Laos.

"Lige nu er landet meget splittet, og mange laoter er måske lidt usikre på, hvor meget af den traditionelle konservatisme, de skal fastholde i deres egne liv. Vi kommer og eksperimenterer og gør oprør mod den gamle familiestruktur på et kritisk tidspunkt," siger hun.

Samtidig med de værdimæssige forandringer, er der helt andre, konkrete problemer i den laotiske filmindustri i dag: Landet er et af verdens fattigste, og udstyr er svært at få fat i. Skuespillerne er utrænede, publikum er ikke biografvante, og det er svært at få økonomien til at løbe rundt. Chanthaly er den eneste laotiske film, der nogensinde har givet overskud. Alligevel ser både Anousone Sirisackda og Mattie Do en fremtid i filmindustrien:

"Fremtiden i laotisk filmindustri er positiv, synes jeg. Vi er så småt i gang med at etablere et filmmiljø, og Lao Art Media arbejder på at åbne flere biografer. Samtidig kan vi se, at regeringen åbner døren på klem for anderledes manuskripter. De godkendte gyserfilmen, og for nylig har vi også fået godkendt en action-film," siger Anousone Sirisackda.

Mattie Do er enig med sin kollega i, at censuren er blevet løst en anelse. Og det har hun tænkt sig at udnytte. Hun er allerede i gang med sit næste manuskript.

"Det bliver næsten udelukkende kvindelige skuespillere. Og der kommer lidt flere gyser-elementer i. Nu har regeringen jo set Chanthaly, og de har også set, at den ikke fik nogen til at tro, de blev jaget af vrede ånder. Så næste gang skal filmen skubbe lidt mere til grænserne. Den skal være endnu mere udfordrende end Chanthaly," siger hun. ■

Legendarisk danse show fra Tyrkiet

Fire of Anatolia

Anadolu Ateşi

Brøndby Hallen

23/11 Lørdag & 24/11 Søndag

Dørene åbner kl. 18.00

Show start kl. 20.00

Over 3.000 forestillinger i mere end 80 forskellige lande!

Mere end 20 mio. solgte billetter verden rundt!

billetnet

ticketmaster® Danmark

Billetsalg: www.billetnet.dk Tlf: 70 15 65 65

www.FireOfAnatolia.dk

★★★★★

"It is a magnificent show."

Celine Dion

"It is a very impressive, splendid great show!"

Rod Steward

"It is the best, most energetic and most dynamic show that I have seen in recent years."

Joe Cocker

"It is marvellous east-west synthesis."

Shakira

"It is a great and very splendid show. I am deeply impressed."

Britney Spears

RUNDE FØDSELSDAGE		
JØRGEN LIND MELSKENS	14. NOVEMBER	70 ÅR
JYTTE KJØBEK	15. NOVEMBER	70 ÅR
ANNEMETTE SVENDSEN	16. NOVEMBER	85 ÅR
KLAUS BONDAM	19. NOVEMBER	50 ÅR
JØRGEN TEYTAUD	20. NOVEMBER	80 ÅR
SØREN POPPEL	23. NOVEMBER	50 ÅR
THOMAS BO LARSEN	27. NOVEMBER	50 ÅR
KATJA MIEHE-RENARD	6. DECEMBER	70 ÅR
ULRICH THOMSEN	6. DECEMBER	50 ÅR
HENNING OLESEN	8. DECEMBER	70 ÅR

EN WEEKEND I SOMMERHUS?

Tag en weekend eller en uge i et af DSF's dejlige sommerhuse i Lønstrup, Marielyst eller Hornbæk.

Tjek hjemmesiden under Medlemstilbud og se, hvornår husene er ledige.

PRÆCISERING/RETTELSE

I sidste nummer af Sceneliv bragte vi i forbindelse med et tema om monologer to fotos fra forestillinger fra Gruppe 38's monologfestival. Ved en fejl var billederne mangelfuldt krediteret.

Det gælder forsidefoto fra forestillingen "Århundredets Rose" med Pia Rosenbaum. Forestillingen er skrevet af Martin Sherman og har senest spillet på Husets Teater og på turné. Forestillingen kommer op på engelsk i de kommende år i bl.a. Canada og USA.

Foto af Hans Rønne på side 13 i Sceneliv er fra forestillingen "Fars dreng", som bygger på den britiske dramatiker John Dowie's monolog "Jesus, my boy". Forestillingen har, ud over på monologfestivalen, spillet over det meste af landet og kommer op igen på Svalegangen i november 2014.

Endelig fik vi i Sceneliv angivet, at forestillingen om Anders Breivik spillede på Husets Teater. Det var CaféTeatret, der satte forestillingen op.

Vi beklager de manglende/forkerte oplysninger.

DEADLINE TIL NÆSTE NUMMER: 18. NOVEMBER

Foto: Henning Hjøth

SAMARBEJDE OVER GRÆNSER

TRE DANSKE LANDSDELSSCENER OG EN RÆKKE TEATRE I RESTEN AF EUROPA SKAL FORSØGE AT KNÆKKE KODEN TIL, HVORDAN MAN FÅR FLERE OG NYE PUBLIKUMSGRUPPER I TEATRET. PROJEKTET ER STØTTET MED 2,5 MIO. EURO FRA EU. LÆS MERE OM DET I NÆSTE NUMMER AF SCENELIV.

VI HAR OGSÅ BESØGT BLACK BOX THEATRE I HOLSTEBRO OG TEATRETS NYE GRÆNSEOVERSKRIDENDE DANSEKOMPAGNI, SOM NETOP HAR HAFT PREMIERE PÅ SIN FØRSTE FORESTILLING.

UDVIKLINGENS UDFORDRINGER

Foto: Karoline Lieberkind

Danske film og tv-serier er inde i en voldsom udvikling og har med rette succes.

Som kunstner, kollega og formand for de medvirkende i alle disse succeser, kan jeg kun være stolt og glad på fagets vegne. Kunstnerne og producenterne får penge, når deres arbejde bliver brugt og set, og befolkningen får kunst, kultur og underholdning. Det er en succeshistorie. Og det er rigtig godt.

Imidlertid har forbrugsmønstret ændret sig over en årrække. Fra det gængse tv-signal, og situationen, hvor familien er samlet om tv'et hver aften fra 18 til 20, eller foran lørdagsfilmen i biografen, går det mere i retning af, at forbrugerne ønsker tilgængelighed i døgndrift. Hvor de ønsker det, og navnlig når de ønsker det. Samtidig er internetforbindelserne også blevet så gode og hurtige, at man nærmest kan se og få alt, ligegyldigt hvor man er. Tilgængelighed i døgndrift er det, mange forbrugere vil have. Og sammenholdt med hele samfundsudviklingen, hvor mobiltelefoner og mails gør, at vi alle forventes at være til rådighed 24 timer i døgnet, er det måske ikke så besynderligt.

Så denne ændring er der ikke noget at gøre ved. Vi kan måske begræde den, blive stressede over den, og den sætter helt sikkert nogle nye krav til os.

Udfordringen, når det kommer til film og tv, er, hvordan man som fagforbund og repræsentant for udøverne og rettighedshaverne følger med tiden, og dermed sikrer at såvel udøvere som producenter kan lave mere kunst, og leve af den. Udfordringen er at manøvrere i denne nye virkelighed på en måde, så man sikrer en ordentlig økonomi i produktionerne – også i fremtiden. Vi skal forsøge at sikre, at kunstnerne får en ordentlig betaling for brugen af deres produkter, når film og tv bliver streamet og transmitteret på alle tænkelige måder. Vi skal også være med til at sikre producenternes indtjening på produkterne, for hvor skal penge-

ne til at lave nye danske film og tv-serier ellers komme fra? En ordentlig betaling her og nu er grobunden for fremtidens investeringer i området og den fortsatte vækst og succes.

På den ene side skal vi sikre, at de nuværende udbydere af tv og film får så gode varer på hylderne som muligt. Samtidig skal vi forsøge at være med til at videreudvikle films og tv's kunstneriske formåen, ment på den måde, at vi også bør tage ansvar for at videreudvikle nye former for film og tv.

Men endelig er det vigtigt, at vi også forsøger at være opsøgende på nye udnyttelsesmuligheder, nye platforme, som det så smukt hedder, og gennem overenskomstforhandlinger og kontrakter bevarer vores ret til betaling ved de nye udnyttelsesformer.

Vi skal med andre ord finde nye indtjeningsmuligheder og sikre betalingen for dem. Det sidste ser heldigvis ud til at kunne blive en del lettere, hvis forslaget om en særlig politienhed, der skal bekæmpe bl.a. piratkopiering, bliver en realitet.

I denne tid, hvor der fra politisk hold tales utrolig meget om vækst, kan vi erkende, at dansk film og tv faktisk er i vækst allerede. Væksten sker på et marked i forandring, og derfor er det vigtigere end nogensinde, at kunstnere og producenter – og måske endda politikere – står sammen om at sikre, at skaberne af de succesfulde produkter også får det økonomiske udbytte, de har ret til.

*Katja Holm,
formand for Dansk Skuespillerforbund*

POST

PP

DANMARK

MAGASINPOST SMP
ID NR. 42573

CASPER CHRISTENSEN KOMPLEKSET

NY DANSK DRAMATIK
AF REUMERTVINDER JAKOB WEIS

MED ANDERS JUUL, LOTTE ANDERSEN,
BENJAMIN BOE RASMUSSEN
& FILIPPA SUENSON

14.-17. NOV & 4.-15. DEC

20.-23. NOV · KATAPULT · ÅRHUS
26.-28. NOV · MAGASINET · ODENSE

DRAMATISK DEBUT²⁰¹⁴

**STORE
FINALEDAG**
SØN 1. DEC KL. 11-?

Oplev de 3 finale readings
- brug din stemmeret -
og vær med til at vælge
vinderen af Dramatisk Debut
og de 100.000 kr.
samt uddele publikumsprisen
på 15.000 kr.

Kun 165 kr
inkl:
sandwich + sodavand
kaffe + kage
mad + vin
Finalefest, DJ og billige øl